

*Маст. Данијела Глушац, истраживач приправник
Правног факултета Универзитета у Крагујевцу*

*УДК: 368.91
DOI: 10.46793/XVMajsko.319G*

ИСКЉУЧЕНИ РИЗИЦИ ИЗ ПОКРИЋА У ОСИГУРАЊУ ЖИВОТА*

Резиме

Полазећи од чињенице да је у Републици Србији животном осигурање у фази развоја, аутор указује на значење животног осигурања у националном праву, као извора (додатне) социјалне сигурности грађана. Осигурање живота је замишљено као заштита од новчаних губитака, које су последица уплитања таквих неизвесних догађаја у наш живот. Рад садржајно одређује тематику животног осигурања, и то део који се односи на искључење ризика, која лишавају осигураника покрића по основу осигурања конкретног ризика у посебним околностима. У складу са актуелним тенденцијама у праву осигурања, поред анализе, правног оквира искључења ризика, потом појединих питања везаних за ову проблематику, посвећена је пажња предностима и манама појединих законских решења. У даљем тексту, имајући у виду комплексност теме, а ограниченост обима рада, биће учињен осврт на главне специфичности како у домаћем, тако и упоредном праву, прожето судском праксом.

Кључне речи: *ризичи, покриће, животном осигурање, уговор, закон.*

1. Увод

У савременом свету уговор о осигурању живота заузима значајно место, а то из разлога јер обезбеђује одређени ниво материјалне заштите првенствено себи, а потом и себи блиским лицима. Упркос изузетно великом значају, уговору о осигурању живота није у нашој правној литератури до сада поклоњена пажња коју он заслужује. Уговор о осигурању живота је од посебног значаја и због своје актуелности у позитивноправном смислу, у светлу савремених тенденција, постојања нових регулатива и извора права. Осигуравач преузима обавезу да пружи заштиту под условом да је ризик

* Рад је написан у оквиру пројекта Правног факултета Универзитета у Крагујевцу „XXI век – век услуга и Услужног права“, бр. 179012, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

погодан са гледишта општих правних начела, као и са гледишта захтева тзв. техничке организације осигурања. Уколико то није случај, онда је за осигуравача такав ризик анормалан, тако да неки од њих могу представљати терет за осигураника, док су други неприхватљиви са гледишта јавног поретка. Стога су ти ризици предмет интересовања законодавца, па су и у упоредном праву редовно законом искључени из осигурања. Поред тога, закон често оставља и уговорним странама да искључе из покрића неке ризике за које сматрају да су неприхватљиви. Предмет истраживања састоји се и у одговору на спорна питања у вези са искључењем осигуравачеве обавезе да се на тај начин осветле значајни сегменти искључених ризика, као и да се у оквиру истих предложе њихова даља унапређивања.

Од искључења из осигурања треба разликовати губитак права из осигурања. Губитак права из уговора о осигурању је уговорна санкција. То значи губитак осигуравачеве гаранције, предвиђене уговором, због тога што се осигураник није придржавао својих обавеза из уговора о осигурању. Циљ истраживања је да се дође до одређеног нивоа сазнања о самом предмету истраживања, који би могао имати, значајну, научну и практичну вредност. Отуда је значај рада да домаћој литератури да допринос целовитом анализом једне, још увек, недовољно истражене теме и укаже на значај који ова тема има за теорију и праксу осигурања. Уговор о осигурању је један од најзначајнијих уговора нашег правног система. Уважавајући вишегодишње иницијативе правника и предлог Удружења правника Србије, Влада Републике Србије донела је Одлуку о образовању посебне Комисије ради кодификације грађанског права и израде Грађанског законика.¹ Иницијативе и предлози засновани су на чињеници да су створене неопходне претпоставке за израду и доношење савременог Грађанског законика у Републици Србији, који би знатно повећао правну сигурност и истовремено подстицао креативну еволуцију у области грађанског права, у складу са научним сазнањима и потребама праксе. У Нацрту Грађанског законика искључење ризика из покрића у осигурању живота (чл. 1476-1480) регулисано је на потпуно идентичан начин као у ЗОО. Упућени су предлози да се речи „ратне операције“ замене речима „ратни ризици“.

2. Врсте ризика искључених из осигурања живота

Као правни појам ризик је у материји осигурања елемент правног односа осигурања за који су везане обавезе осигуравача и осигураника. Правни појам ризика треба да обухвати све правно релевантне елементе ризика као једног од битних елемената правног односа у осигурању, а да истовремено јасно раздвоји ризик од осигураног случаја са којим се он често меша. Отуда као правни појам

¹ Одлука о образовању посебне Комисије ради кодификације грађанског права и израде Грађанског законика (Службени гласник РС, бр. 104/06, 110/06 и 85/09).

ризик представља могућност наступања неизвесног догађаја који не зависи од искључиве воље заинтересованих лица и чије је осигурање допуштено законом, јавним поретком и моралом. Осим наведених елемената у дефиницијама ризика често се појављују и следећи: 1. да је у питању будући догађај; 2. да је реч о штетном догађају. Што се тиче штетног догађаја који треба да настане реализовањем ризика, то није својствено свим врстама осигурања: на пример код осигурања живота за случај доживљења осигурани случај је, напротив, срећан догађај.² Наш Закон о облигационим односима³ (у даљем тексту ЗОО) даје појам ризика у чл. 898 ст. 1: Догађај с обзиром на који се закључује осигурање (осигурани случај) мора бити будући, неизвесан и независан од искључиве воље уговорача. Закон даје елементе ризика кроз појам осигураног случаја што је погрешно с обзиром на разлику која постоји између ова два појма. Искључења или ограничења у покрићу осигурања живота могу бити: а) прописана; б) уговорена. ЗОО садржи ова искључења из покрића: самоубиство осигураника, намерно убиство осигураника, намерно проузроковање несрећног случаја⁴ и ратне операције. У наведеним случајевима ради се о безусловном искључењу обавезе осигураваача, јер се ради о императивним одредбама. Уговором о осигурању за случај смрти или од несрећног случаја могу бити искључени из осигурања и други ризици.⁵ Та законска одредба у искључивању појединих ризика из осигурања омогућује да се одредбама уговора или условима осигурања предвиде и други искључени ризици, што се у пракси и чини. Нпр. условима осигурања редовно је искључен ризик смрти осигураника извршењем смртне казне по судској одлуци.⁶ Одредбе уговора о искључењима морају бити јасне, недвосмислене и написане тако да буду уочљиве (другом врстом слова, бојом). Када се стекну околности за искључење нема покрића из осигурања. Осигураваач истиче клаузулу о искључењу осигуранику⁷ или

² Шулејић, П., *Право осигурања*, Београд, 2005, стр. 84.

³ Службени лист СФРЈ, бр. 29/78, 39/85, 45/89 - одлука УСЈ и 57/89, Службени лист СРЈ, бр. 31/93 и Службени лист СЦГ, бр. 1/2003 - Уставна повеља

⁴ С обзиром на то да су предмет овог раде искључени ризици из покрића уговора о осигурања живота, а не и уговора о осигурању од несрећног случаја, овде наведени ризик неће бити предмет разматрања.

⁵ Чл. 953 ЗОО.

⁶ Павић, Д., *Уговорно право осигурања-коментар законских одредаба*, Загреб, 2009, стр. 354.

⁷ С обзиром на то да ћемо се са овом појавом неизбежно сретати, осећамо потребу да за неке термине, који ће најчешће бити коришћени. При томе не идемо за изналажењем бољих и подеснијих израза и за изменама терминологије која је услована у регулативи. Тако је у Закону о облигационим односима усвојен израз „осигураваач“ који ћемо и ми користити. За лице које закључује уговор о осигурању са осигураваачем, дакле које ступа у осигуравајући однос, употребићемо израз „уговорач“. На неподесеност овог израза указује то што и осигураваач има својство уговорача. У другачијем значењу користи се израз „осигураник“ у осигурању лица. Ту се подразумева лице чији је живот осигуран, тј. од чијег доживљења или смрти односно онеспособљења за рад зависи

кориснику осигурања.⁸ Клаузула о искључењу одређених догађаја из осигуравачеве заштите описује стварно стање које не потпада под осигурани случај. Да би била ваљана, клаузула о искључењу мора се позивати на прецизна правила или догађаје, који не могу тумачити амбивалентно, како би уговарач исто схватио простим тумачењем уговора.⁹

3. Самоубиство осигураника

Ризик самоубиства¹⁰ се у многим правима искључује законом (у француском праву, немачком, италијанском, пољском и мађарском). Разлог томе је што се самоубиство сматра чином који је супротан јавном поретку, друштвено штетан и морално неприхватљив, а са друге стране, то је догађај који представља вољну радњу осигураника, тј. догађај који не испуњава битан услов појма ризика. Међутим, он се не искључује на апсолутан начин у сваком случају. При томе постоје два система: По једном, чини се разлика између самоубиства извршеног у свесном стању, тј. од стране лица које је способно да слободно одлучује и доноси промишљену одлуку и извршеног од лица које није у стању да управља својом вољом „ако се самоубиство изврши у стању у коме је због нарушеног менталног здравља искључено својевољно деловање“;¹¹ у овом систему по коме се из осигурања искључује само свесно самоубиство, основна је тешкоћа у практичној примени, јер је тешко доказати када је самоубиство свесно, а када несвесно. По другом систему одлучан је период у коме се самоубиство може догодити: искључено је из осигурања само оно које се догоди у предвиђено време после закључења уговора. Други систем полази од схватања да лице које би евентуално закључило осигурање у намери да самоубиством прибави другоме корист, не би могло после одређеног времена

исплата осигуране суме. Отуда се основано примећује да би боље одговарао израз „осигурано лице“. Лице у чију је корист осигурање закључено у осигурању лица. назива се „корисник“. Више у: Глушац, Д., *Специфичности одређивања корисника код уговора о осигурању живота у корист трећег лица*, Зборник радова: Савремени правни промет и услуге, Крагујевац, 2018, стр. 304.

⁸ Пак, Ј., Јеремић, Љ., Барјактаревећ, Л., *Основи осигурања*, Београд, 2012, стр. 8.

⁹ Ћурковић, М., *Уговор о осигурању особа-живот, незгода, здравствено*, Загреб, 2009, стр. 122.

¹⁰ Ово искључење има корене још из времена када су центлмени који би упали у финансијске текоће, чинили самоубиства на тај начин збрињавали породице.

¹¹ Параграф § 161 ст. 1 Gesetz über den Versicherungsvertrag (Versicherungsvertragsgesetz – VVG) vom 23. November 2007 (BGBl. I S. 2631) das zuletzt durch Artikel 15 des Gesetzes vom 17. August 2017 (BGBl. I S. 3214) geändert worden ist, (Немачки Закон о уговору о осигурању). То самоубиство стари VVG је звао *Selbstmord*. Према параграфу 161 ст. 2 Закона о уговору о осигурању почињено без слободне воље, у стању неурачунљивости, под утицајем психичких поремећаја и болесних политичких стања, које се зове *Selbsttötung* је осигуран ризик. VVG из 2008. дозвољава странкама да рок од три године уговором могу повећати. Ћурковић, М., *нав. дело*, стр. 127.

хладнокрвно остати при својој одлуци-она је обично резултат тренутних непромишљених одлука.¹² Наш ЗОО не прави разлику између разних врста самоубиства. Уговором о осигурању за случај смрти није обухваћен ризик самоубиства, ако се десио у првој години осигурања. У таквом случају осигуравач није обавезан исплатити никакву накнаду, па ни прикупљену математичку резерву. Рок од једне године дана је оно минимално време у којем би се требао исказати вољно психички однос осигуране особе према таквом чину и његова евентуална намера да самоубиством покуша да прибави неку корист. Узима се да су прикупљена средства математичке резерве¹³ у првој години мала и да нису релевантна за обавезу осигуравача.¹⁴

Према чл. 949 ст. 2 ЗОО ако се самоубиство догодило у року од три године од дана закључења уговора осигуравач није дужан да исплати кориснику осигурану своту, него само математичку резерву уговора. Рок од три године сматра се довољним за формирање математичке резерве из дела уплаћених премија осигурања живота (тзв. штедна компонента уговора о осигурању живота).¹⁵ Након истека рока од три године од склапања уговора, ризик самоубиства постаје аутоматизмом покривен ризик.¹⁶ С обзиром да је скраћивање каренце у изричитом интересу осигураника то је и по нашем праву могуће скратити време каренце, а што изричито дозвољава у чл. 973 ст. 2 Закона о обвезним односима Републике Хрватске („Народне новине“ 35/05, 41/08, 125/11). Наш ЗОО не садржи ову одредбу. Мало је аутора који се баве дефинисањем овог ризика, иако је очигледно да је овај ризик комплексан и садржајан, те оставља простора за наредна истраживања.¹⁷ У српском праву

¹² Благојевић, Б., Круљ, В., *Коментар закона о облигационим односима 2*, Београд, 1983, стр. 2039.

¹³ Резерве осигурања и математичке резерве осигурања живота образују се из техничке премије осигурања, на начин утврђен општим условима осигурања, односно општим актом осигуравача и служе за измирење обавеза према осигураницима.

¹⁴ Павић, Д., *нав. дело*, стр. 355.

¹⁵ Један брачни пар је узео кредит и 5.3.1990. године и закључио уговор о осигурању ради враћања кредита у случају смрти или инвалидитета. Услови који су им уручени предвиђају искључење гаранције осигуравача ако до самоубиства дође у прве две године осигурања. Супруг је извршио самоубиство 19.3.1991. године. Позивом на уговор о осигурању осигуравач је одбио платити штету полазећи од тога да осигурање почиње деловати од дана стављења кредита на располагање корисницима, а то је био 25.4.1990. Апелациони суд је пресудио да је осигуравач дужан исплатити штету, јер члан L 132-7 Осигуравачевог кодекса не спомињу датум стављања на располагање кредита. Одлука Апелационог суда је укинута. Касациони суд сматра да Осигуравачев кодекс не забрањује странкама уговарање датум а почетка осигуравачеве гаранције. (Француски грађански суд, I грађанско одељење, 27.5.1998, бр. 955 D, обј. L'Argus бр. 6587).

¹⁶ Горенц, В. и др., *Коментар закона о обвезним односима*, 2014, стр. 1595.

¹⁷ Овде се поставља питање на коме је терет доказа? Поводом узимања кредита зајмопримац је 31.5.1986. године закључио уговор о осигурању живота за случај смрти. 14.10.1987. починио је самоубиство. Осигуравач је одбио исплатити осигурану своту.

животног осигурања требало би по угледу на немачко право предвидети обавезу осигуравача у случају да је осигураник извршио самоубиство у стању, у коме је искључено његово свесно деловање због нарушеног менталног здравља.¹⁸

4. Намерно убиство осигураника

Искључење овог ризика је само по себи разумљиво, јер би супротно било противно свим правним и моралним нормама. Осигуравач се ослобађа обавезе да кориснику осигурања исплати осигурану своту, али је дужан, ако су дотле биле уплаћене бар три годишње премије, да уговарачу осигурања исплати математичку резерву уговора, а ако је овај и осигураник, онда се та исплата врши његовим наследницима. Ако је уговарач осигурања истовремено и осигураник, па корисник осигурања намерно изазове његову смрт, да је осигуравач дужан да за дотле уплаћене бар три године премије исплати математичку резерву уговара уговарачу осигурању, ако је и овај и осигураник према коме је корисник извршио намерно убиство, онда наследницима уговарача осигурања, односно осигураника. Тако, на пример, ако је лице А уговарач осигурања и осигураник, дакле сам је себе осигурао за случај смрти, али је за корисника осигурања означио ливе Б, па лице Б намерно изазове смрт лица А, у том случају осигуравач је дужан да математичку резерву уговора исплати наследницима лица А.¹⁹ Намерно убиство је истовремено и кривично дело.²⁰ Међутим, да би овај ризик био искључен није нужно да буде донесена

Апелациони суд је стао на стајалиште да је, према члану L 132-7 Кодекса осигурања, удовица преминулуог (као корисница осигурања) дужна доказати да преминули није био свестан свог чина и да није си намерно одузео живот. Како то није успела доказати, осигуравач није у обавези платити осигурану своту. Међутим, Касациони суд је укинуо пресуду: терет доказа да је осигураник свесно и вољно починио самоубиство, кроз прве две године трајања осигурања, лежи на осигуравачу. Како он није успео доказати наведене елементе, не може се позвати на искључење ризика. (Француски грађански суд, I грађанско одељење, бр. одл. 174P, обј. L'Argus, 8,11,1996.)

¹⁸ Јовановић, С., *Законска ограничења и искључења ризика у европском и српском праву приватног осигурања*, Зборник радова: Модерно право осигурања: текућа питања и трендови, Палић, 2014, стр. 283.

¹⁹ Вељковић, Д., *Уговори у привреди са судском праксом, примерима уговора и тужбама за остваривања права из тих уговора*, Београд, 2008, стр. 1126.

²⁰ Иако се амерички филмови се често дешавају сцене убистава ради добијања осигуране своте, таквих примера има у стварном животу. Нпр. Olga Rutterschmidt и Helen Golay оптужене су за убиство два бескућника - Kennet McDavid 2005. године и Paul Vados 1999. године, у чију корист су неколико година раније закључиле уговор о осигурању живота. План је почео када су се две жене спријатељиле са бескућницима. Жене су сместиле двојицу бескућника у станове, а затим су чекале одређено време пре него су убиле мушкарце како би избегле сумњу. Укупно Rutterschmidt и Golay добиле су више од 5,7 милиона долара у преварама за животно осигурање од смрти двојице

осуђујућа кривична пресуда. Ако је већ изречена, она, по правилу, везује и грађански суд у погледу кривичног дела (било да је осуђујућа или ослобађајућа). Али ако пресуда није донета (на пример још није ни подигнута оптужница), осигуравач може свим доказним средствима пред грађанским судом да утврђује учињено дело. Он може при томе бити извршилац дела или саучесник.²¹ ЗОО ништа не говори о томе шта ће се десити ако има више осигураника, а само је један корисник намерни убица. Како ће се расподелити осигурана свота? Сматра се да треба применити одредбу ЗОО, која се односи на осигурање за случај смрти без одређеног корисника, што значи да ће део осигуране суме који би припао недостојном кориснику-убици припасти имовини уговарача осигурања.²²

5. Ратне операције

У осигурању живота по само закону из покрића искључени су ризици ратних операција због њихове абнормалности и непредвиљивости. Ратне операције несумњиво могу имати за последицу смрт или повреду телесног интегритета осигуране особе, но осигуравач у таквим околностима неће бити дужан исплатити осигурани износ осигуранику, односно, кориснику осигурања. Другим речима и у осигурању живота се све смртне последице за време ратног стања и у подручју ратних деловања не могу оквалификовати као последица остварења ратних операција. То значи да за постојање законског искључења ратних операција мора постојати узрочна веза између смрти осигураника и самих ратних операција. Међутим, у односу на законско искључење ратних операција, условима осигурања осигуравачи често проширују искључење ризика и на друге догађаје (ризике) који се не сматрају ратним операцијама попут тероризма, немира, побуна, политичких ризика и сл. Овакво проширење ризика је правно ваљано због тога што према ЗОО уговором о осигурању могу из осигуравачевог покрића бити искључени и други ризици.²³ Ако је смрт осигураника проузрокована ратним операцијама, осигуравач, ако што друго није уговорено, није дужан исплатити кориснику осигурану своту, али је дужан исплатити му математичку резерву из уговора.²⁴ Одредба о искључењу ратних операција у осигурању живота је диспозитивне природе, што значи да стране могу и другачије уговорити, односно уговором о

мушкараца. Rutterschmidt и Golat су осуђене за убиство 2008. године и обе су добиле доживотне казне у затвору без могућности условног отпуста. *15 Cases of High Profile Murders to Commit Life Insurance Fraud*, преузето 14.4.2019. године са <http://www.lifeinsurancequotes.net/blog/page/6/>

²¹ Шулејић, П., *нав. дело*, стр. 478.

²² Ђурковић, М., *нав. дело*, стр. 128.

²³ Горенц, В. и др., *нав. дело*, стр. 1598.

²⁴ Чл. 952 ст. 1 ЗОО.

осигурању живота може бити покривен и ризик ратних операција, али се наравно за то плаћа и посебна премија. Сам ЗОО не дефинише ни рат ни ратни ризик, препуштајући то или уговору о осигурању или судовима у поједином конкретном случају. Но, рат и ратни догађаји у осигуравачем смислу не морају бити исто што и рат у смислу међународног јавног права (објава рата, преговори, крај рата). У осигуравачем смислу рат је сваки догађај повезан са масовном употребом оружја, што доводи до знатног повећања опасности настанка штета. Ратне операције су такође правни стандард чији ће садржај бити одређен од случаја до случаја. Сигурно је да у ратне операције спада свака активност зарађених страна, као што су напади, заседе, потапања, запањења итд. Међу најзначајније, али најспорије, операције сврстава се постављање мина у рату и страдање од тих мина након завршетка рата. Код тога је врло важно одредити временски лимит искључења ризика од мина, јер ризик од мина може трајати годинама након потпуног завршетка ратних операција.²⁵ Искључење ратног ризика и чл. 952 ст. 1 ЗОО који се односи на уговор о осигурању живота, разликује се од искључења из чл. 931 ЗОО који се односи на имовинска осигурања. Наиме, чл. 931 искључује штете које су узроковане разним операцијама или побунама. Код уговора о осигурању живота искључен је *ex lege* само ризик рата, а не и ризик побуне. То значи да остали с ратом повезани ризици морају бити у условима посебно набројани као искључења. Терет доказа да је смрт последица ратног ризика свакако је на осигуравачу.

6. Уговорно искључење ризика

ЗОО у чл. 953 дозвољава уговорним странама уговором о осигурању за случај смрти могу бити искључени из осигурања и други ризици. Код осталих уговора о осигурању, као код осигурања доживљења, такве слободе нема. Наиме, у пракси се у овој врсти осигурања не уговара да осигуравач у одређеним случајевима неће исплатити осигуранику осигурану своту мада је осигураник доживео уговорену старост.²⁶ Општим условима о осигурању за случај смрти могу бити искључени из уговора о осигурању случајеви као што су: гажење, судар, удар каквим предметом или о какав предмет, удар електричне струје или грома, пад, оклизнуће, сурвавање итд.²⁷

²⁵ Ђурковић, М., *нав. дело*, стр. 123.

²⁶ Перовић, С., Стојановић, Д., *Коментар Закона о облигационим односима*, Крагујевац - Горњи Милановац, 1980, стр. 919.

²⁷ Тероризам, као најмодернија и масовнија појава, иако се не може сматрати новим ризиком, после напада на World Trade Center 11.9.2001. године, све чешће је уговорно искључен ризик осигурања, јер је неопходна сарадња бројних осигуравача и реосигуравача. Више у: Rosanda, P., *Тероризам и ризици животног осигурања*, Свијет осигурања, бр. 3/2004, стр. 60.

7. Закључак

Ризик у најширем смислу представља одређену опасност, неизвесност, губитак, дакле неки будући, неизвештан догађај који може имати различите непожељне исходе. Ризици предвиђени одредбама ЗОО ипак нису апсолутно искључени. У овом раду настојали смо да поред врста искључења ризика из покрића у осигурању живота, прикажемо и нормативни оквир ове материје како би на једном месту дали приказ ове тематике. Они су искључени само уз одређене услове, уз које осигуравач не исплаћује осигурану своту. Принцип добровољности закључивања уговора, који доминира у нашем праву осигурања, огледа се и у томе што уговорне стране споразумно одређују домашај покрића. Осигуравач мора и у интересу тзв. ризичне заједнице, односно заједнице осигураника, да води рачуна о правилној селекцији ризика које прима у покриће. Уговором могу да се искључе и други случајеви, али се то у пракси избегава због конкуренције између осигуравача који настоје да ограниче осигурања да би придобили већи број осигураника. На крају, имајући у виду да су у Нацрту грађанског законика остале идентичне одредбе које се односе на искључење ризика као у ЗОО, може се приписати или пасивности стваралаца истога или квалитету постојећих одредби, али свакако да кодификаторски рад не сме да постане препрека развоја права, посебно аутономног права привредних субјеката. Одговорност је на творцима кодификације да пронађу решења који ће пракси пружити више простора, уз поштовање начела правне сигурности, са нормама прилагођеним реалном животу.

*Danijela Glušac, LL.M., Junior Researcher
Faculty of Law, University of Novi Sad*

EXCLUDED RISKS FROM PROTECTION IN LIFE INSURANCE

Summary

Starting from the fact that in the Republic of Serbia life insurance is in the development phase, the author points to the significance of life insurance in national law, as a source of (additional) social security of citizens. Life insurance is conceived as a protection against pecuniary losses, which are the result of the interference of such uncertain events in our lives. The work essentially determines the life insurance topic, and that part which deals with the exclusion of risks, which deprives the insured

of coverage based on the insurance of a specific risk in special circumstances. In accordance with the current trends in the insurance law, in addition to the analysis of the legal framework for excluding risks, then some of the issues related to this topic, attention is paid to the advantages and disadvantages of certain legal solutions. The aim of the paper, respecting article size limit, is to present specific features of the life insurance exclusions both in national as well as in comparative law with examples from case-law.

Key words: risks, cover, life insurance, contract, law.

Литература

- Благојевић, Б., Круљ, В., *Коментар закона о облигационим односима 2*, Београд, 1983.
- Вельковић, Д., *Уговори у привреди са судском праксом, примерима уговора и тужбама за остваривања права из тих уговора*, Београд, 2008.
- Глушац Д., *Специфичности одређивања корисника код уговора о осигурању живота у корист трећег лица*, Зборник радова: Савремени правни промет и услуге, Крагујевац, 2018.
- Горенц, В. и др., *Коментар закона о обвезним односима*, 2014.
- Јовановић, С., *Законска ограничења и искључења ризика у европском и српском праву приватног осигурања*, Зборник радова: Модерно право осигурања: текућа питања и трендови, Палић, 2014.
- Росанда, П., *Тероризам и ризици животног осигурања*, Свијет осигурања, бр. 3/2004.
- Павић, Д., *Уговорно право осигурања-коментар законских одредаба*, Загреб, 2009.
- Пак, Ј., Јеремић, Љ., Барјактаревић, Л., *Основи осигурања*, Београд, 2012.
- Перовић, С., Стојановић, Д., *Коментар Закона о облигационим односима*, Крагујевац - Горњи Милановац, 1980.
- Ђурковић, М., *Уговор о осигурању особа-живот, незгода, здравствено*, Загреб, 2009.
- Шулејић, П., *Право осигурања*, Београд, 2005.
- Cases of High Profile Murders to Commit Life Insurance Fraud, преузето са <http://www.lifeinsurancequotes.net/blog/page/6/>

Правни акти

Gesetz über den Versicherungsvertrag (Versicherungsvertragsgesetz – VVG) vom 23. November 2007 das zuletzt durch Artikel 15 des Gesetzes vom 17. August 2017 (BGBl. I S. 3214) geändert worden ist.

Зборник радова „Слобода пружања услуга и правна сигурност”,
Крагујевац, 2019.

Закон о облигационим односима („Сл. лист СФРЈ“, бр. 29/78, 39/85, 45/89 - одлука УСЈ и 57/89, "Сл. лист СРЈ", бр. 31/93 и "Сл. лист СЦГ", бр. 1/2003 - Уставна повеља).

Закон о обвезним односима („Народне новине“ 35/05, 41/08, 125/11).

Нацрт Грађанског законика Републике Србије од 29.5.2015. године преузето са <https://www.mpravde.gov.rs/files/NACRT.pdf>

Одлука о образовању посебне Комисије ради кодификације грађанског права и израде Грађанског законика (Службени гласник РС, бр. 104/06, 110/06 и 85/09).

Судска пракса

Француски грађански суд, I грађанско одељење, 27.5.1998., бр. 955 D, обј. L'Argus бр. 6587.

Француски грађански суд, I грађанско одељење, бр. одл. 174P, , обј. L'Argus, 8,11,1996.